

Arapça ile Türkçe Arasındaki Temel Farklılıklar

CEMAL IŞIK^a

Öz: Dilin anlaşılması için kelimelerin sözlük anlamlarını bilmek yeterli değildir. Bununla birlikte kelimelerin cümle içinde yaşadıkları değişikliklerin ve ögelerin dizilişinin de bilinmesi gerekir. Kelimeyi bilmekle cümleyi anlamak birbirlerinden ayrı iki dilbilim disiplini. Kelimenin kökeni, türetilmesi ve çekimine morfoloji/sarf, sözcüklerin cümle içinde dizilişi, temel ve yan ögelerin yerli yerinde kullanılmasına ise dilbilgisi/nahiv denir. Dil öğretiminde gözetilmesi gereken de sözdizim açısından dillerin incelenmesi ve aralarındaki benzer ve farklı yönlerin tespit edilmesidir. Anadil/hedef dil kavramları dilbilim alanının önemli kavramlarıdır. Anadilin gramer yapısı doğru bir şekilde öğrenilmeden hedef dili öğrenmek külfetli bir iştir. Anadilden hareketle hedef dilin öğrenilmesi, diller arasında mevcut farklılıkların tespiti ile mümkündür. Bunun için Arapça ile Türkçe arasında en belirgin farkların kronolojik olarak ortaya konması önem arz etmektedir. Bu çalışmada, örnekleme yöntemiyle Arapça ve Türkçe'nin gramerlerindeki temel farklılıklar ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gramer, morfoloji, Arapça, Türkçe, temel farklılık, karşılaştırma.

^a Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Bölümü

Basic Differences between Turkish and Arabic Languages

CEMAL IŞIK

Abstract: To understand the language, knowing the denotation of words is not enough. Together with this, it is require to know the changes of the words in sentences and orders of the sentence elements. Knowing the denotation and understanding the sentence are two different disciplines of linguistics. The origin of the word, it's derivation and inflects are called morphology/sarf, the order of the sentence elements in a sentence, proper use of basic and side elements are called grammar/nahiv. In language teaching, examination of languages and identifying similar and different sides between each other in terms of syntax are should be considered. Target language notions are important concepts of linguistics. Without teaching grammar of native language thoroughly, teaching the target language is a difficult task. Starting with the native language, learning the target language is possible through identifying major differences between the languages. So, it is important that revealing the the most obvious differences between Turkish and Arabic chronologically. In this study, it is going to be tried to reveal the basic differences between Turkish and Arabic grammar through sampling method.

Keywords: Grammar, morphology, Arabic, Turkish, basic differences, comparison.

Giriş

Karşılaştırmalı dilbilim, dillerin karşılaştırılma çalışmalarında yol gösterici bir role sahiptir. Bu bağlamda dillerin yapıları incelenirken, benzer ve farklı dil gruplarının karşılaştırılması, eğitimin/öğretim açısından önemlidir. Dilleri karşılaştırma çalışmaları, özellikle Türkçenin başka dillerle karşılaştırılması, XI. yüzyılda (1077) Kaşgarlı Mahmûd'un Dîvânü Lugâti't-Türk adlı eseriyle başlamış daha sonra XV. yüzyılda (1499) Ali Şîr Nevaî'nin Muhâkemetü'l-Lugateyn'i ile devam etmiştir.¹ Tarihi süreçte benzer birçok çalışma bulunmaktadır.² Dillerin zıtlık ve benzerlik açısından karşılaştırılmaları ise II. Dünya savaşından sonra başlayan ve günümüzde devam etmekte olan bir süreçtir. Adı geçen bilim dalının öncüleri; Saussure (ö.1913)'un ölümünden sonra 1916 yılında yayımlanan *Course in General Linguistics* adlı kitabı bu bilim dalının ilk kaynaklarından. Fries, dilbilim ilkelerini İngilizce öğretimine uygulayan ilk kimse olan Amerikan yapısalcılardan. ³ Lado ise daha sonra yabancı dil öğretim kitabının nasıl olması gerektiğini *Linguistics Across Cultures* adlı kitabında açıklar.⁴

Dilin insanlar arasında duygu ve düşüncelerin ifadesinde kullanılması, farklı dillerin birbirine aktarılmasıyla, farklı toplumların da iletişimini mümkün kılar. Bu aktarımın kalitesi, insanların birbirini daha iyi ve daha doğru anlamasını sağlar.⁵ Bu anlamda Arapça ile Türkçe'nin gramer açısından doğru bir şekilde birbirlerine aktarımı önem arz etmektedir. Çünkü hem kültürel anlamda hem de dini kaynakların doğru anlaşılmasında buna ihtiyaç vardır.

Arapça, çekimli dil grubundan olması hasebiyle hemen hemen her alanda Türkçe gramerle uyumsuzluk gösterir. Aynı şekilde Türkçe de

¹ TDK Kaşgarlı Mahmud ve Dîvânü Lugâti't-Türk Makalesi, http://www.tdk.gov.tr/?option=com_dlt&kategori=divan, Erişim tarihi: 06.11.2014.

² Erol Barın, Yabancılarla Türkçe Öğretimi Amacıyla Yazılan "Ecnebilere Mahsus" Elifbâ Kitabı Üzerine, Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi, TÜBAR-XXVII-2010-Bahar.

³ Charles Fries, *Teaching and Learning English as a Foreign Language*, Ann Arbor: University of Michigan, 1945, s.9.

⁴ www.doguedebiyati.com/nusha/06/011-Emrulah_isler.doc, Erişim tarihi: 01.06.14, saat: 18:05.

⁵ Sibel Dokuyucu, *İşlevleri Açısından Arapçada ve Türkçede Zarflar*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş, 2012, s. II.

bükümlü dil ailesinden olmasından dolayı cümle kuruluşundan öğelerin dizilişine hatta isim ve sıfat tamlamalarına kadar Arapça ile zıt bir yapıdadır. Bundan dolayı Arapça öğrenen Türklerin iki dil arasındaki belirgin farkları bilmeleri, dil öğretiminde bu hususları göz önünde bulundurmaları önemlidir.

Dilbilim disiplinlerinden karşıtsal çözümleme ise diller arasındaki zıt yönleri konu edinir. Karşıtsal çözümleme/*contrastive analysis* (CA)⁶, dillerin sadece zıtlıklarını inceleyen bilim dalıdır. Diller arasındaki temel ayrılıkların tespiti bu bilim dalının araştırma konularındandır. Dolayısıyla bu çalışma, Arapça ile Türkçe arasında mevcut zıtlıkları kısaca tespit etmeye kaynaklık edecektir. Karşılaştırmalarda *karşıtsal çözümleme* disiplinleri göz önünde bulundurulacaktır. Dillerde benzerlikler bulunmakla birlikte dil öğretiminde farklılıklar daha önemli hale gelmektedir. Çünkü çağdaş yabancı dil öğretimi, ana dil ile hedef dil arasındaki *benzeşen* ve *benzeşmeyen* özelliklerin *karşılaştırmalı* olarak öğretimini öğrenimi daha kolay ve verimli hâle getirdiğini kabul eder.⁷ Burada ele alınacak konu, büyük oranda zıtlıklar olacaktır.

Türkçenin Dünya Dilleri Arasındaki Yeri

Türkçe, Ural-Altay dilleri ailesi/grubunun Altay kolunda yer alan sondan eklemeli bir dildir. Altay dil ailesinin başlıca özellikleri:⁸ Sondan eklemeli, cinsiyet farkı gözetilmez ve bunun için kelimeler şekil değişikliğine uğramaz, kelimelerin kökü eksizdir ve kelime kök ve gövdeleri sabittir. Türetme, yeni eklerle yapılır. Sayı sıfatlarından sonra gelen adlar genellikle teklik biçimindedirler; özel durumlar dışında, isimlere ayrıca çokluk eki getirilmez. Cümle yapısı bakımından önce fiilden önce gelir ve genellikle belirten (tamlayan) belirtilenden (tamlanan) önce gelir. Yani asıl unsur sonda bulunur.

Arapçanın Dünya Dilleri Arasındaki Yeri

Arapça, Sami dilleri ailesinin batı kolunda yer alan, güney dille-

⁶ İşler, (Sayı:6, 2002)

⁷ Candemir Doğan, "Arapça Öğretiminde Yöntem Orijinli Problemler ve Çözüm Önerileri", Nüsha, Yıl: VI, Sayı: 21, Bahar, 2006.

⁸ Doğan Aksan, *Anlam Bilimi ve Türk Anlam Bilimi*, AÜ, DTCF. Yayınları, Ankara 1971, s. 15; Yusuf Sancak, *Arap Dili Temelinde Söz Anlam İlişkisi*, Aktif Yay., İstanbul 2008, s. 22-37.

rinden biridir. Arapçanın belli başlı özellikleri şunlardır: Arapçada fiilin kökü üç ünsüzden oluşur. Sesli harf bulunmaz; ünlü sesleri harekeler sağlar. Arapça çekimli bir dildir. Arapçada cinsiyet farkı gözetilir. Yani kelimeler cinsiyet bakımından müzekker ve müennes olarak ikiye ayrılır. Kelimelerin cümle içinde görevleri, ögenin irabına göre ortaya çıkar. Arapçada asıl unsur başta bulunur.⁹

Bu çalışmada, yukarıda iki dile ait özellikler esas alınarak hareket edilecektir.

1. Harflerde Farklılıklar

Dildeki sesleri gösteren ve alfabeyi oluşturan işaretlere *harf*, harflerin belirli bir sıraya dizilmiş bütününe *alfabe* denir. Türk alfabesi, Latin harfleri esas alınarak, 01.11.1928 tarihinde sekizi sesli, yirmi biri sessiz olmak üzere 29 harf olarak belirlenmiştir. Sessiz harflerle anlamlı kelime oluşturmak için sesli harflere ihtiyaç vardır.¹⁰ Dolayısıyla Arapçadaki hareke ve az sayıdaki sesli harfe karşılık Türkçede sadece sesli harfler söz konusudur.

Arapçada büyük çoğunluğu sessiz olmak üzere 29 harf vardır. Harflerin okunmalarını yani kelimedeki seslendirilmelerini *hareke* denen yapı sağlar. Adı geçen yapı, aynı zamanda kelimelerin cümlede hangi konumda olacaklarını da belirler. Harekeden başka üç illet harfi (۱-۲-۳) de sessiz harflerin okunmalarını sağlayan elemanlardır. Kelimeleri oluşturan harflere Arapçada heceleme harfleri anlamında *burufu'l-bicâ* denir. Bunların dışında, tek başlarına bir anlamı olmamakla beraber cümlenin diğer öğeleri ile anlam kazanan *burufu'l-mebâni* denen harfler vardır.¹¹

Arapçada harfler, Türkçeden tamamen farklı bir yapıdadır. Özellikle cümlenin anlamını etkileyen *burufu'l-mebâni* dilimizde bulunmadığı gibi, bunlara karşılık gelen *çekim* ve *yapım* ekleri de Arapçada bulunmamaktadır.

⁹ Aksan, s. 17; Sancak, s. 25.

¹⁰ TDK *İmlâ Kılavuzu*, Ahmet B. Ercilasun, Yayın no: 525, Ankara, 2000, s. 3; Erdoğan Boz-Ertuğrul Yaman (Ed.), *Üniversiteler İçin Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım* (4. Baskı), Yargı Yayınları, Ankara, 2013, s. 84.

¹¹ Halil İbrahim Tanç, *Kur'an-ı Kerim'de Edatlar*, Fecr Yayınları, Ankara, 2009, s.9.

Arapçada harfler: (hurufu'l-mebâni)

- 1- Harf-i cerler: الباء، ل، إلی، میث، فی، حتی، علی، رَبِّ
- 2- Atıf harfleri: الواو، الفاء، ثم، أو، أم
- 3- Fiile benzeyen harfler: إِنَّ، أَنْ، كَأَنَّ، لِكَيْ، لیت، لَعَلَّ
- 4- Nasb ve cezm edatları: أَنْ، لَنْ، كَيْ، إِذْ، لَمْ، لَعَلَّ، إِنَّ، مَنْ، مَتَى
- 5- Olumsuzluk edatları:¹² ما، لا، لَوْلَا، لَيْسَ

2. Kelimelerde Farklılıklar**2.1. Kelime Çeşitleri**

Türkçede kelime, anlamı veya görevi bulunan ve tek başına kullanılabilen ses veya sesler topluluğu,¹³ anlamlı ses veya ses birliği, söz, sözcük demektir.¹⁴ Türkçede dokuz çeşit kelime vardır. Bunların yedi tanesi isim (ad) soylu, iki tanesi ise fiil soyludur.¹⁵ Arapçada kelime tekil sözdür. Sözlükte ise tam bir cümle ile ifade edilir. Tekil sözden maksat bağımsız bir anlama sahip olmasıdır.¹⁶ Arapçada isim, fiil ve harf şeklinde üç çeşit kelime vardır.¹⁷ Türkçede isim, zamir, sıfat, zarf, edat, bağlaç ve ünlemler ad soylu sayılırken fiillerle fiilimsiler eylem soylu sayılmaktadır.

2.1.1. Türkçe Kelime Çeşitleri

Ad ve fiil soylu olmak üzere ikiye ayrılan kelimeler, farklı yönlerden ayırımı tabi tutulabilirler. Bu çalışmada gramer konu esas alındığından dolayı edebî açıdan kelime konusuna girilmeyecektir.

İsim (Ad) Soylu Kelimeler***Tam Anlamı Olan Kelimeler***

Tek başlarına görev üstlenenler

İsim (Ad) : *Abmet, Öğretmen, Ağaç...*

Zamir: *Ben, sen, o, biz...*

Başka kelimelerle görev üstlenenler

¹² Tanç, s.15-183.

¹³ www.cokbilgi.com, Erişim tarihi: 04.05.2014, saat: 00:56.

¹⁴ TDK, T.B. Sözlük, kelime maddesi; Nurettin Demir, Emine Yılmaz ve Tahir Nejat Gencan, *Türkçe Biçim Bilgisi*, Anadolu Üniversitesi Yay. No: 2370, Ankara, 2013, s. 3.

¹⁵ <http://www.turkceceler.com>, Erişim tarihi: 04.05.2014, saat: 00:59.

¹⁶ İbn Hişam, *Katru'n-Neda Ve Bellu's-Sada*, el-Mektebetü'l-Asriyye, (Thk. M. Muhyiddin Abdulhamid), Beyrut, 1995, s. 17;

¹⁷ Tanç, s. 7.

- Sıfat (Önad) : *Beyaz* güvercin, *Çalışkan* öğrenci...
Zarf (Belirteç): *Güzel* görünmek, *oturmayı* istemek...
Durum zarfı : *Koşarak* gelmek, *tatlı* gülümsemek...
Zaman zarfı : *dün* geldiler, *buradan* gitmelisin...
Yer-yön zarfı : *geri* geldi, *ileri* gitti, *dışarı* çıktı...
Azlık çokluk zarfı : *beş kilo* elma, *üç kasa* üzüm...

Arapça isim, zamir ve zarflar Türkçe muadilleri ile aynı işleve sahiptir. Sıfat ise nitelediği isimden sonra gelmekle Türkçe sıfattan ayrılır. Çünkü Türkçede temel öğeler yan öğelerden sonra, Arapçada önce gelmektedir. Arapçada mübteda/özne haberden, fiil failden, mevsuf sıfattan, muzaf muzafu ileyhten önce gelir. Türkçede fiil öznenen, nitelenen sıfat/önaddan, tamlanan tamlayandan sonra gelir. Dolayısıyla iki dilde, cümle öğelerinin ve isim-sıfat tamlamalarının dizilişi birbirinin tam tersinedir.

Tam Anlamı Olmayan Kelimeler

- Edat (İlgeç) : *gibi, kadar, ile, için, karşı, göre...*
Bağlaç : *ile-ve, de, ama, fakat, ancak, yalnız, ki...*
Ünlem : *A!(aaa!), e!(ee!), O! (Ooo!), Of!(Off...!), Uf!, Ah!, Ha!, Hay!, Tu!, Tü!...*

Fiil (Eylem) Soylu Kelimeler

- Füiller: *geldi, yazıyor, okuyacak...*
Fiilimsiler : *bitirmek, gelmek, hazırlanmak...*
İsim fiiller : *dememiz, deneme...*
Sıfat fiiller : Fiillerin adıdır ve mastar anlamı verir. Fiillere “-an, -ası, -mez, -ar, -dik, -ecek, -miş” eklerinin getirilmesiyle yapılır.¹⁸ *Açan, öpülesi, akar, bilinmedik, getirecek...*
Zarf fiiller (bağ-fiil-ulaç): *açınca, çözdükçe, vermeden, seyrederken...*

2.1.2. Arapça Kelime Çeşitleri

İsimler

İsim: Müstakil bir mânâyâ işaret eden ve zamandan bağımsız şekilde anlaşılan sözdür.

الْإِسْمُ : مَا يُدَلُّ عَلَى مَعْنَى مُسْتَقِلٍّ بِالْفَهْمِ وَيَأْتِي جُزْأًا مِنْهُ مِثْلَ مُحَمَّدٍ وَكِتَابٍ وَفِرَاقِهِ

¹⁸ Hatiboğlu, s. 25.

Örnek:

Muhammed (canlı ve akıllı varlık ismi)

Kitap (eşya ismi)

Okuma (soyut isim)¹⁹

Arapça isimlerin Türkçeden farklı olarak mu'reb/mebni, tesniye (ikil), çoğul şekilleri mevcuttur. Mu'reb, cümledeki konumu bakımından son harekesi değişebilen, mebni ise değişmeyen isimlerdir. Cümlede kelimelerin uğradığı bu değişikliğe i'rab denir.

Mu'reb İsimlerin İ'rab Şekilleri

Mu'reb İsimlerin Re'f Hâli

İ'rab: İsim veya fiilin son hareketlerinin cümle içinde aldığı değişik şekillerdir. Mu'reb isim, cümledeki durumuna göre son harekesi değişen, mebni ise değişmeyendir.²⁰

Mu'reb isimlerin ref hâli: Bu isimlerde aslanan (◌) damme ile merfu' olmalarıdır. Ancak tesniye yani ikil isim (◌) elif, cemi müzekker-i sâlim ile beş isim (◌) vav ile merfu' olurlar.²¹ Bunların dışında kalan diğer isimler ise damme ile merfu' olurlar.

Müfred ismin ref hâli;

اللَّهُ أَحَدٌ

Tesniyenin ref hâli;

لِلْإِنْسَانِ عَيْنَانِ وَ أَدْنَانِ وَ رِجْلَانِ وَ يَدَانِ

Cemi müzekker-i sâlimin ref hâli;

الْمُسْلِمُونَ مُخْلِصُونَ فِي عَمَلِهِمْ

Cemi müennes-i sâlimin ref hâli;

الْمُؤْمِنَاتُ مُؤَدَّبَاتٌ

Cemi teksirin ref hâli;

السُّنُّ عَالِيَةُ الْعِلْمِ

Beş ismin ref hâli;

أَبُو بَكْرٍ أَكْبَرُ صَحَابَةِ

Mu'reb İsimlerin Nasb Hâli

Bu isimlerde aslanan (◌) fetha ile mansub olmalarıdır. Ancak tesniye yani ikil isimle cemi müzekker-i sâlim (◌) yâ, beş isim (◌) elif, cemi müennes-i sâlim (◌) kesra ile mansub olurlar.

Müfred ismin nasb hâli;

رَأَيْتُ اللَّهَ عَفْوًا

Tesniyenin nasb hâli;

أَعْطَى اللَّهُ الْإِنْسَانَ عَيْنَيْنِ وَ أَدْنَيْنِ وَ رِجْلَيْنِ وَ يَدَيْنِ

¹⁹ Hafnî Bey Nâsif, Muhammed Bey Diyâb, Mustafa Tamûm ve Muhammed Bey Salih, *Kitabu'd-Durusi'n-Nabviyye* I-IV, Dersaadet Matbaası, İstanbul, 1911, II. 1.

²⁰ Hafnî Bey Nâsif Vd, I. 11; II. 12; III. 24; Abduh er-Râcihi, *et-Tatbiku'n-Nabviyyu*, Daru'n-Nahdati'l-Arabiyye, Beyrut, 2004, s. 11; İbn Hişam, s. 18.

²¹ Mustafa Meral Çörtü, *Arapça Cümle Kuruluşu ve Tercüme Teknikleri*, İfav Yayınları, İstanbul, 2011, s. 15; İbn Hişam, s. 19; Hafnî Bey Nâsif Vd, I. 42.

Cemi müzekker-i sâlimin nasb hâli;	أَطْرُقُ الْمُسْلِمِينَ مُخْلِصُونَ فِي عَمَلِهِمْ
Cemi müennes-i sâlimin nasb hâli;	رَأَيْتُ الْمُؤْمِنَاتِ مُؤَدَّاتٍ
Cemi teksirin nasb hâli;	رَأَيْتُ الشُّعْنَ غَالِيَةَ الْعَلَمِ
Beş ismin nasb hâli;	رَأَيْتُ أَبَاكَرٍ أَكْثَرَ صَحَابَةَ

Mu'reb İsimlerin Cer Hâli

Bu isimlerde aslolan (ع) kesra ile mecrur olmalarıdır. Ancak tesniye yani ikil isim, cemi müzekker-i sâlimle beş isim (ي) yâ, cemi müennes-i sâlim (ع) kesra, gayrı munsarîf yani çekimsiz isimler fetha ile mecrur olurlar.²²

Müfred ismin cer hâli;	أَفْسِمُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ
Tesniyenin cer hâli;	الْإِنْسَانَ يُبْصِرُ بِعَيْنَيْهِ وَيَسْمَعُ بِأُذُنَيْنِ
Cemi müzekker-i sâlimin cer hâli;	لِلْمُسْلِمِينَ إِخْلَاصَ فِي عَمَلِهِمْ
Cemi müennes-i sâlimin cer hâli;	لِلْمُؤْمِنَاتِ جِهَادَ عَظِيمَةً
Cemi teksirin cer hâli;	مَرَزَتْ بِالشُّعْنَ غَالِيَةَ الْعَلَمِ
Beş ismin cer hâli;	مَرَّ عَمْرُ الْفَارُوقِ بِأَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ

Mebni Kelimelerin İ'rab Şekilleri

Arapçada i'rabı yani son harekesi değişmeyen mebni kelimelerin aldığı dört hareke çeşidi vardır: Sükûn, damme, fetha ve kesra.

Kelimenin son harekesi her zaman sükûn ise buna sükûn üzere, damme ise damme üzere, fetha ise fetha üzere ve kesra ise kesra üzere mebni denir.²³

Sükûn üzere mebni olanlar:	لَمْ، لَنْ، مَرٌّ، عَرٌّ، فِي
Damme üzere mebni olanlar:	حَيْثُ، نَحْنُ، مُنَادٌ
Fetha üzere mebni olanlar:	أَيُّنَ، لَيْتَ، تَمَّ
Kesra üzere mebni olanlar:	أَبَاءُ وَالْأَلَامِ فِي قَوْلِكَ التَّقْدُمُ بِالْإِجْتِهَادِ وَلِكُلِّ مُجْتَهِدٍ نَصِيبٌ

Arapçada bir ismin hangi şekilde ve nasıl mebni olacağına dair bir kural yoktur. Bu, tamamen güvenilir nahiv kitaplarından öğrenmeye ve bilenlerin ağzından işitmeye bağlıdır.²⁴

Mebni Kelime Grupları

Harfler: Yapısındaki harf sayısı bakımından beş çeşit harf vardır.

Bir harften oluşanlar: (أَحَادِيثُ) الْهَمَزَةُ، أَلْبَاءُ، الْكُتُبُ، السِّبْغُ، الْفَاءُ، الْأَلَامُ، الْوَاوُ

İki harften oluşanlar: (تُنَائِيَّةٌ) أَلْ، أَمَّ، أُنَّ، إِنْ، بَلَنْ، قَدَّ، لَوْ، هَلْ

²² İbn Hişâm, s. 19; Hafni Bey Nâsif Vd, I. 42.

²³ Hafni Bey Nâsif Vd, I. 8; II. 26; III. 40.

²⁴ İbn Hişâm, s. 19.

Üç harften oluşanlar: (ثَلَاثِيَّةٌ) إِذَا، أَلَا، إِلَى، إِنَّ، سَوْفَ، عَلَيَّ، لَيْتَ، نَعَمَ

Dört harften oluşanlar: (رَبَاعِيَّةٌ) إِذْمَا، إِلاَّ، أَمَّا، إِمَّا، حَتَّى، كَأَنَّ، لَعَلَّ

Beş harften oluşanlar: (خَمْسِيَّةٌ) إِثْمًا، أَمَّا، لَكِنَّ

Muzari Fiilin Dışındaki Mebni Fiiller

Mazi fiil iki yerde fetha, bir yerde damme ve diğer sıgalarında sükûn üzere mebnidir.

Emir fiil sükûn üzere mebnidir.

Muzari fiile te'kid nun'u ile nun'u nisve yani müenneslik nun'nu bitiştiğinde fetha üzere mebni olur. Bunun dışındaki sıgalarında mu'rebdir.

Zamirler: Arapçada herbiri kendine ait hareketleriyle mebnidir.

Munfasıl Merfu' Zamirler: أَنَا، نَحْنُ، أَنْتَ، أَنْتِ، أَنتُمْ، أَنْتُنَّ، هُوَ، هِيَ، هُمَا، هُمُ، هُنَّ

Munfasıl Mansub Zamirler: إِيَّايَ، إِيَّانَا، إِيَّاكَ، إِيَّاكَ، إِيَّاكُمَا، إِيَّاكُمُ، إِيَّاكُنَّ

إِيَّاهُ، إِيَّاهَا، إِيَّاهُمَا، إِيَّاهُمَا، إِيَّاهُنَّ

Fiile Bitişen Zamirler: كَتَبْتُ، كَتَبْتِ، كَتَبْنَا، كَتَبْتِ، كَتَبْتِ، كَتَبْتِ

كَتَبَ، كَتَبْتِ، كَتَبْنَا، كَتَبْنَا، كَتَبُوا

Fiile Veya İsme Bitişen Muttasıl Zamirler: عَلَّمَنِي كِتَابِي، عَلَّمَنَا كِتَابَنَا، عَلَّمَكَ

عَلَّمَكَ عَلَّمَكَ كِتَابَكَ، عَلَّمَهَا كِتَابَهَا، عَلَّمَهُمَا كِتَابَهُمَا، عَلَّمَكَ كِتَابَكَ، كِتَابَكَ

كِتَابَهَا كِتَابَهُمْ، عَلَّمَهُنَّ كِتَابَهُنَّ، عَلَّمَكُمْ كِتَابَكُمْ، عَلَّمَكُمَا كِتَابَكُمَا

İsim Mevsuller: الَّذِي، الَّتِي، الَّذَانِ، الَّتَانِ، الَّذِينَ

İsm-i İşaretler: هَذَا، هَذِهِ، هَذَانِ، هَؤُلَاءِ

Şart İsimleri: مَنْ، مَا، مَهْمَا، مَتَى، أَيَّانَ، أَيَّنَ، أَنْ، حَتَّى، كَيْفَمَا، أَيُّ

Dolayısıyla Arapçada, cümledeki konumuna göre değişmeyen kelime gruplarından söz etmek mümkündür. Yukarıda verilen cümledeki konumu değişmeyen yapılar olan *mebni* kelimeler, Türkçede kesin kural olmamakla birlikte karşılıkları olan yapılarıdır. Harfi cerler, Türkçede ismin yalın halinin dışındaki halleri ifade edebilirler. Çünkü Arapça, Türkçe gibi kelime sonlarına gelen ekler yerine harfi cer alır. Atıf harflerinin Türkçedeki karşılığı bağlaçlardır. Bu yapılarda benzerlik vardır. Fiile benzeyen harflerin ilk ikisi Türkçede pekiştirme edatı sayılır. Diğerleri ise *sanki*, *fakat*, *belki*, *keşke* gibi anlamlara gelirler. Nasb ve cezm edatları, muzari fiile bitişmeyen aynı zamanda fiilden önce gelen harflerdir. Bu edatların Türkçedeki karşılıkları, fiilin sonuna gelen şart ve mastar ekleridir. Olumsuzluk edatları da aynı şekilde isim ve fiilden ayrı yazılan ve onlardan önce gelen yapılarıdır. Türkçede,

genel olarak olumsuzluk ekleri *-me, -ma* ile ifade edilirler. Yani diğer yapılar gibi kelimenin içinde bulunurlar.

2.1.3. Sayı Bakımından Kelimeler

Türkçede Arapçadaki i'rab kuralları olmadığından yukarıda geçen konularda karşılaştırma imkânı bulunmamaktadır. Çoğul isimler, sadece *-ler* ve *-lar* ekleri alan, tekil ise sadece adı geçen ekleri almayan isimler olacaktır. Yine Türkçede isimlerde cinsiyet farkı olmadığından dolayı Arapça ile karşılaştırılacak bir durum söz konusu değildir.

Arapçada isimler tekil, ikil ve çoğul şeklinde sınıflandırılır. Tekil isme müfred, ikile tesniye ve çoğula cemi' denir.

Müfred İsimler: Tek bir varlığa ad olan sözcük. Bu varlık eşya, canlı veya soyut bir nesne olabilir. مُحَمَّدٌ، كِتَابٌ، قِرَاءَةٌ

Tesniye İsim: Sadece iki varlığa ad olan kelimedir. Müfred isme (أ-ن) elif ile nun veya (ي-ن) yâ ile nun ilavesi ile tesniye yapılıdır. مُحَمَّدَانِ، مُحَمَّدَيْنِ-، كِتَابَانِ، كِتَابَيْنِ- قِرَاءَتَانِ، قِرَاءَتَيْنِ

Cemi İsimler: İkiden fazla varlığa ad olan kelimelerdir. Kendi aralarında cem'u teksir ve cem'u tashih diye ikiye ayrılırlar.

Cem'u Teksir: İkiden fazla varlığa tekili değiştirilerek ad olan çoğullardır.

عِلْمٌ جِ عُلُومٌ، نَفْسٌ جِ أَنْفُسٌ، زَهْرَةٌ جِ أَزْهَارٌ

Cem'u Tashih: Cemi müzekker-i sâlim ve cemi müennes-i sâlim şeklinde ikiye ayrılır.

Cemi Müzekker-İ Sâlim: Akıllı müzekker yani eril varlıkların çoğuludur. İsmine tekiline (و-ن) vav ile nun veya (ي-ن) yâ ile nun ilavesi ile yapılıdır.²⁵

نَاصِحٌ جِ نَاصِحُونَ-نَاصِحِينَ، مُسْلِمٌ جِ مُسْلِمُونَ-مُسْلِمِينَ

Cemi Müennes-İ Sâlim: Akıllı müennes yani dişil varlıkların çoğuludur. Tekil isme (ت-ن) elif ile açık ta harfi ilave edilerek yapılıdır.

مُسْلِمَةٌ جِ مُسْلِمَاتٌ، مُؤْمِنَةٌ جِ مُؤْمِنَاتٌ

Munfasıl Merfu' Zamirler

²⁵ Hafni Bey Nâsif Vd, I. 4; II. 16; III. 26.

Munfasıl zamir: Başka kelime veya isme bitişmeyen zamirlerdir.²⁶ Türkçeden farklı olarak, ikil (tesniye) ve müennes (dişil) kipleri bulunur. Adı geçen zamirler, cümlede mübteda, haber, fâil veya nâibu'l-fâil olabilirler. Munfasıl merfu' zamirlerin listesi:

أَنَا، نَحْنُ، أَنْتَ، أَنْتِ، أَنْتُمَا، أَنْتُمْ، أَنْتُنَّ، هُوَ، هِيَ، هُمَا، هُمْ، هُنَّ
أَنْتَ مُؤْمِنٌ صَادِقٌ- أَنْتِ مُؤْمِنَةٌ صَادِقَةٌ- أَنْتُمَا مُؤْمِنَانِ صَادِقَانِ- أَنْتُمْ مُؤْمِنَتَانِ صَادِقَتَانِ

*Sen doğru sözlü bir mü'minsin. Siz ikiniz doğru sözlü mü'minlersiniz.*²⁷

Yukarıdaki örnekte, müennes ve ikil olmaktan dolayı Arapça dört cümleye karşılık Türkçede sadece iki cümle kurulabilir.

2.1.4. Başka Kelimelerle Birlikte Görev Üstlenen Yapılar (Tevabi')

Arapça cümlelerin yan öğelerinden dört tanesine *tevabi'* denir. Da-ima kendisinden önceki yapıya uyan bu yapı; sıfat, bedel, te'kit, atıf konularını kapsar.²⁸ Cümlelerin *umde* denen asıl öğeleri mübteda, haber, fiil ve fâil'in yanında *fadla* denen mefûl, temyiz, hâl gibi yan öğeleri de mevcuttur.

Sıfat (Önad)

Arapçada Türkçenin aksine sıfata *önad* değil de *sonad* denilmesi gerekebilir. Çünkü *sıfat* her zaman *mevsuftan* sonra gelir. Türkçede tam tersi bir durum söz konusudur; her zaman *niteleyen* önce *nitelenen* sonra gelir. Arapça sıfatın sayı ve cinsiyet farkı da önemlidir.

نَجَحَ الطَّالِبُ الْمُجْتَهِدُ-نَجَحَتِ الطَّالِمَةُ الْمُجْتَهِدَةُ-نَجَحَ الطَّلَاتُ الْمُجْتَهِدُونَ

*Çalışkan (erkek) öğrenci başarılı oldu. Çalışkan (bayan) öğrenci başarılı oldu. Başarılı (erkek) öğrenciler başarılı oldu.*²⁹

Türkçede sıfat (önad), niteleme ve belirtme şeklinde ikiye ayrılır.³⁰ Arapça ile karşılaştırıldığında niteleme sıfatlarının aynı olduğu, belirtme sıfatlarının ise Arapça isim cümlesinin yüklemi olan habere karşılık geldiği anlaşılmaktadır.

Örnek:

²⁶ Abdullah b. Hâmid el-Hâmid, *Silsiletu Ta'limi'l-Lugati'l-Arabiyye*, Emin yayınları, 2004, Bursa, III. 234

²⁷ El-Hâmid, III. 239.

²⁸ Hafnî Bey Nâsif Vd, II. 46; III. 58; IV. 76; er-Râcihi, s. 429.

²⁹ er-Râcihi, s. 430.

³⁰ Nurettin Demir Vd., s. 39; Enfel Doğan, *Türkçe Cümle Bilgisi*, AÖF Yayın no: 1432, Eskişehir, 2012, s.31.

Kuş uçacak. الطَّائِرَةُ سَتَطِيرُ

Balık yüzer. السَّمَكُ يَسْبِغُ

Bu iki örnekte *uçacak-yüzer* eylemleri Türkçede³¹ belirtme sıfatı olmalarına karşılık Arapçada isim cümlesinin yüklemi olan haberdirlir.

Bedel (Açıklayıcı Öge)

Arapça, kendinden önceki ismi açıklayan ve sadece *mübdelün min-bi* kasteden yapıdır. Gramerciler bedeli, cümlede âmilin tekrarı gibi görürler.

كَانَ الْحَلِيفَةُ عُمَرُ عَادِلًا أَصْلَهَا كَانَ الْحَلِيفَةُ كَانَ عُمَرُ عَادِلًا

Yukarıdaki örnekte ikinci cümle birinci cümlenin açılımıdır. *Ömer adil bir halife idi*'nin aslı *Halife adil idi Ömer adil idi*'dir.³² Türkçede benzer yapıları *betimlemeli tümleş* veya *açıklayıcı öge* şeklinde veren kaynaklar olmakla birlikte kesin bir kural olduğu söylenemez.

Türkçede açıklayıcı nesne; tümcenin nesnesini daha belirgin duruma getirmek, nitelenmek veya pekiştirmek amacıyla kullanılan ve yine nesne durumunda olan sözcük veya sözcük grubu olan açıklayıcı nesnelere söz edilebilir. Türkçede nesnelere birbirini açıklayabilirler:

Türkiye'nin başkenti Ankara'da oturuyor.

Türkiye'nin başkentini, Ankara açıklamış olur.

Arapçada bu kuralın karşılığı bedel veya atfı beyandır. Bedel kendinden önce geçen bir kelimeyi daha da tanınır hale getiren ve mübdelün minhin (bedeli olduğu kelime) irabını alan kelimedir. Atfı beyan ise özel isimlerden sonra gelerek onları açıklayan lakap, sıfat veya künye gibi kelimelerdir. İrabları, açıkladıkları ismin irabı gibidir.

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ أَرَزَّ أَنْتَجِدُ اسْمًا مِثْلَ

*Hani İbrahim babası Âzere, sen putları ilah mı ediniyorsun, dediğini hatırla!*³³

Bu ayette Âzer ismi, babanın atfı beyanı veya ondan bedeldir.

Te'kit (Tekrar Grubu-İkilemeler)

Arapçada te'kid, anlamı pekiştirmek amacıyla belli lafızların veya tekrarların yapılmasıdır. Lafızlarla yapılan te'kide *manevi*, tekrarla olan te'kide ise *lafzî* te'kid denir. Manevi te'kid lafızları: -نَفْسٍ -عَيْنٍ -كَلِمَةٍ -كَلِمَاتٍ -كَلِمَاتٍ -كَلِمَاتٍ

³¹ Doğan, s. 32; Nurettin Demir Vd., s. 40;

³² er-Râcihi, s. 439.

³³ En'am 6/74.

جَمْعٌ - عَائِدَةٌ

Lafzî te'kide örnek:

الْإِحْتِهَادُ الْإِحْتِهَادُ طَرِيقُ النَّجَاحِ

Çalışma, çalışmadır başarımın yolu.

Lafzî te'kid ise ya kelime ya da cümle tekrarı ile olur.³⁴ Bu anlamda Türkçedeki tekrar grubuna³⁵ benzemesine karşılık manevî te'kidin muadili bulunmamaktadır. Aşırılık belirteçlerine³⁶ benzetilmesi zorlama bir yaklaşım olur. Tekrar grubuna örnek:

Ruhunda *dalga dalga* alevler yeter sana... (F.N. Çamlıbel, Han Duvarları)

Atıf (Bağlaç)

Arapçada atf-ı beyan ve atf-ı nesak³⁷ şeklinde ikiye ayrılmasına karşılık Türkçede bağlaç³⁸ veya bağlama grubu³⁹ adını almıştır. Atf-ı beyan; câmid (çekimsiz) bir ismin atıf harleri olmadan yine câmid bir isme atfedilmesidir. Adı geçen yapıya *bedel* diyenler de olmuştur. Atf-ı nesak ise harf, isim, fiil veya cümlelerin atıf harleriyle birbirlerine bağlanmasıdır. Bu kısım Türkçe ile benzerlik arzetmesine karşılık atf-ı beyanın dilimizde karşılığı yoktur. Türkçe bağlama/bağlaç: Birden fazla isim ögesinin sıralama (*ve, ile, ila*), karşılaştırma (*ya...ya..., hem...hem*) ile birbirine bağlandığı kelime grubudur.

Kuş gözleri manasızlığı ve bölnlüğü... (Ruşen Eşref Ünaydın)

Atf-ı beyana örnek: تَلَقَّيْتُ مِنْهُ كِتَابًا رِسَالَةً

Ondan bir kitap bir mektup aldım.

Atf-ı nesaka örnek: جَاءَ الْأُسْتَاذُ وَالطُّلَّابُ *Hoca ve öğrenciler geldi.*

Hâl (Durum Belirteci)

Türkçede, eylemleri, eylemsileri, sıfatları ve kendi türünden sözcükleri çeşitli yönlerden belirten sözcüklere **zarf (belirteç)** denir. Durum (hâl) belirteci ise eylemleri ve eylemsileri durum yönünden belirten sözcüklerdir. Eylemlere ve eylemsilere sorulan “Nasıl?” sorusunun

³⁴ Hafnî Bey Nâsif Vd, II. 49; III. 60; IV. 78; er-Râcihi, s. 434-39.

³⁵ Doğan, s. 47.

³⁶ Nurettin Demir Vd., s. 70.

³⁷ er-Râcihi, s. 442-48.

³⁸ Nurettin Demir Vd., s. 100.

³⁹ Doğan, s. 83.

cevabıdır.

Küçük çocuk, koşarak yolun sonundaki evine gitti.

ذَهَبَ الطِّفْلُ الصَّغِيرُ إِلَى الْبَيْتِ الَّذِي يَنْفَعُ فِي آخِرِ السُّوقِ جَرْيًا

Bu cümlede, “koşarak” sözcüğü, “gitmek” eyleminin nasıl yapıldığını belirttiğinden durum belirteci.⁴⁰ Arapçada fâilin, mefulün veya her ikisinin eylem sırasında durumunu belirten mansub isme hâl denir.

Türkçede durum belirteci Arapça hâl'e benzemekle birlikte zaman, yer-yön, azlık-çokluk ve soru belirteçleri farklı konulara karşılık gelmektedir. Zaman için olursa zaman zarfı ve mefulü fih, yer-yön bildirdiğinde mekân zarfı, azlık-çokluk ifade ettiğinde Arapça temyiz, soru belirteci ise isim cümlesinde haber, fiil cümlesinde ise mukaddem meful olur.

Temyiz (Azlık-Çokluk Belirteci)

Türkçede temyiz yoktur. Eklemlili dil grubundan olmasından dolayı böyle bir kurala ihtiyaç bulunmamaktadır. Azlık-çokluk belirteci, temyizi tam karşılamaz ancak mefulü mutlak veya car-mecrûr olabilir. Türkçede fiille sayılan nesne arasına başka bir kelime girmediğinden ortada bir kapalılık bulunmamaktadır. Dolayısıyla temyiz ancak cümle kurgusu başta kurulan çekimli dil grubu için gerekmektedir.⁴¹

Örnek: “Bir tabak yemek yedim.” cümlesinde *yemek* ile *yedim* sözcükleri arasına giren dil ögesi yoktur. Bu cümle Arapça ifade edildiğinde ise *yedim* eylemi ile *yemek* arasına tabak kelimesi girecektir. Bu durumda tabak bizzat yenilmeyeceğine göre tabağın içinde bulunan şeyin izahı gerekir ki bu da temyizdir.

أَكَلْتُ طَبَاقًا طَعَامًا (مِنْ) طَعَامٍ أَوْ طَبَاقٍ طَعَامٍ. *Bir tabak yemek yedim.*

Yukarıda ifade edildiği gibi, yeme eylemi ilk sırada tabak ikinci ve yemek üçüncü sıradadır. İkinci sıradaki ismin kapalılığını üçüncü isim olan *taam* kelimesi açıklamaktadır ve temyizdir.

3. Tamlamalarda Farklılık

Tekil kelime ile tekil yapılar, birbirinden oldukça farklı gramer

⁴⁰ <http://www.edebiyatogretmeni.org/zarflar-belirtecler-konu-anlatimi/erisim> tarihi: 04.06.2014, saat: 02:51

⁴¹ er-Râcihi, s. 296-302; Hafnî Bey Nâsif Vd, II. 40; III. 52; IV. 69.

konularıdır. Arapçada isim, fiil ve harf şeklinde üç çeşit kelimeye karşılık⁴² Türkçe’de ikisi fiil, yedi tanesi isim soylu toplam dokuz çeşit kelime bulunmaktadır.⁴³ İsim tamlamaları ise her iki dilde aynı konumdadırlar. Konumuz olan iki dil, diziliş bakımından birbirlerine zıt olmalarına karşılık dillerin temel mantığı gereğince tamlamalar benzer görevleri üstlenirler.

İzafet (الإِضَافَةُ); bir ismin, aralarındaki anlam veya âmil/ma’mul ilişkisinden dolayı başka bir isme izafesi (bağlanması)’dır.⁴⁴ Bu tanım, iki durumu muhtevîdir; anlam ilişkisinden dolayı iki ismin birbirine bağlanması ile sıfat alakasından dolayı meydana gelen izafet. Anlam ilişkisinden dolayı yapılan izafette; bir ismin marifelik/belirlilik kazanması veya tahsis/anlam sınırlaması söz konusudur. Öte yandan sıfat ilişkisi olan tamlamada; birer cümle olarak ifade edilebilecek bir anlamın izafetle ifade edilmesidir.

Arapçada, Türkçedeki gibi tamlamada tekil isimlerin ek alma veya almama⁴⁵ gibi bir durum söz konusu değildir. Bunun yerine tekil isimle yapılan tamlamalarda muzaf/tamlanan olan kelimenin tenvini düşer ve muzafu ileyh/tamlayan her zaman mecrur olur. Çoğul isimlerde her bir ismin ayrı bir durumu söz konusudur. Cemu’l-müzekker es-sâlim ile ikil/tesniye’de ismin sonundaki nûn harfi düşerken cemu’l-müennes es-sâlim ile cemu’t-teksir’de tekil isim gibi tenvinin düşmesi ve muzafu ileyh’in mecuru olma kuralı geçerlidir.

Arapçada ayrıca isimlerin hallerine göre tamlama söz konusudur.⁴⁶ Cemu’l-müzekker es-sâlim ile ikil/tesniye nasb ve cer hallerinde muzaf olduklarında hem sonlarındaki nûn harfi düşer hem de Cemu’l-müzekker es-sâlim’in vav’ı ile tesniye’nin elifi yâ’ya dönüşür. Tekil isimle cemu’t-teksir’de nasb hâli fetha ve cer hâli kesra olmasına karşılık cemu’l-müennes es-sâlim’de her iki hâl de kesra ile gelir.

⁴² İbn Hişâm, s. 17.

⁴³ Tahir Nejat Gencan, *Dilbilgisi*, Tek Ağaç Eylül Yayıncılık, Ankara 2007, s. 182.

⁴⁴ er-Râcihi, s. 20.

⁴⁵ Erdoğan Boz-Ertuğrul Yaman (Ed.), *Üniversiteler İçin Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım* (4. Baskı), Yargı Yayınları, Ankara, 2013, s. 146.

⁴⁶ Arapçada, ref, nasb ve cer hallerine karşılık Türkçede yalın hâli, **-i** hâli (belirtme), **-e** hâli (yönelme), **-de** hâli (bulunma), **-den** hâli (ayrılma) halleri mevcuttur. Ref hâline yalın hâl, nasb ve cer hallerine ise diğer haller karşılık gelir.

Arapçada cümlelerin kendisi de tamlamaya konu olabilir. (حَيْثُ، إِذَا،) (إِذَا) gibi bazı zaman/mekân zarfları ile cümlelerin tamlamaya girmesi mümkündür. Türkçeye tamlama şeklinde çevrilmese de Arapçada cümle ile yapılan izafette cümle muzafun ileyh olur ve mahallen mec-rur olur. Yukarıdaki edatlar vb. ya sadece cümleye muzaf olurlar ya da hem tekil isme hem de cümleye muzaf olabilirler.

İki dilde de zamir/adıl ile isim tamlaması yapılabilir. Arapçada isimle bitişen ve muzafu ileyh/tamlayan olan zamirlere *muttasıl zamir* denir. Ancak muttasıl zamirlerin zahir isimler gibi i'rab alâmeti açıkça değil de mahallen olur. İ'rab; Arapçada kelime sonlarının aldığı ve anlamı sınırlayan şekillerdir.⁴⁷ Buna, kısaca kelimenin alacağı hareke ve şekli durum denilebilir. Mahallen i'rab ise, kelimenin alması gereken harekeyi açıkça değil de konum itibariyle almasıdır. Türkçe tamlamarda bu durum, ilgi ve iyelik ekleriyle ifade edilir.

4. Cümle Öğelerinde Farklılık

Cümle öğelerinin isimleri ve dizilişleri birbirlerinden oldukça farklıdır. Türkçede öznenin başta gelmesine karşılık Arapça fiil cümlesinde her zaman ikinci sırada fiilden sonra gelir. İsim cümlesinin öznesi olan mübteda başta gelmekle birlikte tam olarak Türkçe özneyi karşılamaz. Arapçada yüklem fiil cümlesinde daima başta gelmesine karşılık Türkçede cümlelerin sonunda gelir. Arapça isim cümlesinin yüklemi ikinci sırada gelmesine karşılık Türkçedeki fiil cümlesinin yüklemi gibi fiil olarak da gelebilir. Ancak Kûfe ekolüne göre – Türkçede olduğu gibi- yüklemi fiil cinsinden olan cümleler fiil, isim olanlar ise isim cümlesi sayılır.⁴⁸

Türkçede cümle öğelerinin dizilişi: Ö+N+Y

Abmet kitabı okudu. Abmet bir kitap okudu.

Ö N Y Ö B.N Y

Arapçada cümle öğelerinin dizilişi: Y+Ö+N

قَرَأَ أَحْمَدُ الْكِتَابَ، قَرَأَ أَحْمَدُ كِتَابًا

⁴⁷ er-Râcihi, s. 20.

⁴⁸ Ebu'l-Berekât el-Enbârî, *el-İnsaf fî Mesâilil-Hilâf Beyne'n-Nabviyyîn; el-Basriyyîn ve'l-Küfîyyîn*,

N Ö Y N Ö Y

4.1. Özne (Fâil)

Arapçada Türkçe özneye karşılık iki terim mevcuttur. İsim cümlesinin öznesine mübteda, fiil cümlesininkine fâil denir. Türkçede birden fazla özne bulunmasına karşılık Arapçada sadece bir özne bulunur. Arapçada özne ile fiilin cinsiyet bakımından birbirine uygun olması gerekir.⁴⁹ Türkçede cinsiyet ayrımı olmadığından böyle bir şey söz konusu değildir. Arapça özne merfu' veya mahallen merfu' olması gerekirken⁵⁰ Türkçede ise ismin bütün hallerini alabilir.

Neriman ve Şinasi Darülelhan'dan beraber çıktılar. (Fiil cümlesinin öznesi)

Burada gizlenen, Türkçenin hangi sırrıdır? (İsim cümlesini öznesi)

فَارَ السَّائِقُ فَرَسَهُ - يُسْعِدُنِي أَنْ تَرُوْرِي - وَضَعُ الْإِحْسَانَ فِي عَرِّ مَوْضِعِهِ ظَلَمَ

Arapça cümlelerin birinde zahiren merfu' fâil olmasına karşılık diğerinde mahallen merfu' fâil söz konusudur. İsim cümlesinin öznesi olan mübteda ise cümlelerin başında gelmiştir. Türkçe cümlelerde hem özne cümlelerin başında gelmiş⁵¹ hem de Arapçadaki gibi özel bir alamet almaya ihtiyaç olmamıştır.

4.2. Fiil (Eylem)

Arapçada mazi, muzari ve emir şeklinde üç kiple sınırlı olan fiil, müstakil bir anlam ifade eden çekimli ve zamanla kayıtlı bir yapıdır.⁵² Türkçede görülen geçmiş zaman, duyulan geçmiş zaman, geniş, şimdi-ki ve gelecek şeklindeki beş zaman, cümleyi bir yargıya sonuca hazırlayan ya da cümleyi sonuca bağlayan kelime öbeğidir; kelime niteliğinde bir hece ya da harftir. Yüklem cümlelerin temel ögesidir.

Türkçe beş kipe örnek: *gitti, gitmiş, gider, gidiyor, gidecek.*

Arapça üç kipe örnek: دَهَبَ، يَذْهَبُ، إِذْهَبْ

Arapçada üç zaman kipinin çekimlenmesine karşılık, Türkçede

⁴⁹ Arapçada her iki cinsiyeti de kabul eden az sayıda (عجوز، طالق، راضع) gibi isimler mevcuttur.

⁵⁰ er-Râcihi, s. 201; Hafnî Bey Nâsif Vd, III. 42-43.

⁵¹ Doğan, s. 102.

⁵² Hafnî Bey Nâsif Vd, III. 1.

isimler ve diğer cümle yapıları fiil gibi çekimlenebilirler.⁵³ Eklemeli dil grubunun en belirgin özelliği kök ve gövdelerine getirilen eklerle yeni sözcükler türetilmesidir. *Çekim ve yapım ekleri* kelimelerin yapılarını değiştiren özelliğe sahiptirler.

Arapça cümlede, fiil cümleinin başında, Türkçede ise sonunda bulunur. Buna bağlı olarak cümleinin anlamı Türkçede sondan başa, Arapçada baştan sona doğru sıralanır.

Türkçedeki tek eyleme karşılık, Arapçada fiil cümlesinin yüklemi olan fiille isim cümlesinin haberi şeklinde iki türlü yüklem vardır. Ayrıca isim cümlesini etkileyen yapılardan nâkıs fiille fiile benzeyen harflerin de yükleminden söz edilebilir.

Örnek:

İsim cümlesinin tekil isim olan haberi: الرَّسَالَةُ مَكْمُوبَةٌ

İsim cümlesinin fiil cümlesi olan haberi: فَاطِمَةُ تُحِبُّ أَوْلَادَهَا

İsim cümlesinin isim cümlesi olan haberi:⁵⁴ الزَّهْرَةُ رَائِحَتُهَا دَكِّيَّةٌ

Nâkıs fiillerle isme benzeyen harflerin yüklemi (haberi):

كَانَ الْهَيْلَالُ قَوْمًا مُنِيرَةً، كَأَنَّ الْهَيْلَالَ قَوْمٌ مُنِيرَةٌ

Yukarıda geçen iki yapı da yüklemine birbirinden farklı alır. Nâkıs fiilin haberi mansub, fiile benzeyen harflerin haberi ise merfu' gelmiştir.⁵⁵

Türkçede yüklem, bilinen beş kipin çekimli fiillerinin aldığı şekillerdir. Dolayısıyla eylemin yapılışı, Türkçe dil yapısı bakımından önemlidir. Adlar gibi eylemler de iki yolla türetilirler. Ad köklerine eylem türeten eklerin getirilmesi ya da eylem köklerine eylem türeten eklerin getirilmesiyle yapılır.

Addan eylem yapımı: *yaş-a-, kan-a-, dar-al-, boz-ar-, del-ir, yad-irga-, göz-ük-, baş-la-...*

Eylemden eylem yapımı: *anla-t-, bul-un-, dol-aş-, gel-me-, ver-il-, kov-*

⁵³ Nurettin Demir Vd., s. 4.

⁵⁴ Ali Carim, Mustafa Emin, *en-Nabvu'l-Vadib* I-III, Daru'l-Mearif, Mısır, 1965, III. 98.

⁵⁵ Muhammed el-Antakî, *El-Minhâc fî'l-Kavâidi ve'l-İrâb*, Tebliğ Yayınları, İstanbul, ts., s. 23.

*ala-, sür-ükle-...*⁵⁶

Fiiller, iki dildeki yapıları ve cümledeki konumları itibariyle farklıdır.

4.3. Mefûl (Nesne/Tümleç)

Türkçede belirtili-belirtisiz şeklinde iki nesneye karşılık Arapçada beş çeşit meful vardır. Mefullerin, belirtili veya belirtisiz gelme gibi bir şartı yoktur. Aşağıda verilen örnekler Arapça ve Türkçede nesne/mefulün nasıl geldiği ile ilgilidir:

Türkçede cümle öğelerinin dizilişi: Ö+N+Y

Abmet kitabı okudu. Abmet bir kitap okudu.

Ö N Y Ö B.sizN Y

Arapçada cümle öğelerinin dizilişi: Y+Ö+N

فَرَأَ أَحْمَدُ كِتَابًا، فَرَأَ أَحْمَدُ الْكِتَابَ،

N Ö Y N Ö Y

Arapçada bir ve iki (1-2) sayıları, saydıkları isimden ayrı olarak yazılmazlar. Yani temyizleri bulunmaz. Türkçede ise belirtisiz nesne söz konusu olduğunda bir sayısının yazılması gerekir. Ayrıca belirtisiz nesnelere fiilin arasına başka bir öge girmez. Arapçada mefulün kesin bir yeri bir yeri yoktur.

Bazen tümlecini karşılığı temyiz, hâl, meful olabileceği gibi car-mecrûr veya zarf olabilir. Kesin çizgilerle ayrılmasalar da Türkçe nesne Arapça mefule, tümleç ise harf-i cerli olarak gelen yapılara karşılık gelebilir.

Örnek:

إنسان kuşları seyretti.⁵⁷ شَاهَدَ الْإِنْسَانُ الطَّيُورَ (Nesne/Meful)

Ö B.liN Y N Ö Y

Postaneye gittim.⁵⁸ ذَهَبْتُ إِلَى مَكْتَبِ الرَّيْدِ (Dolaylı tümleç/Car-mecrûr)

D.T Ö.Y Car Mecerûr ÖY

Yazın gemilerle gezmeyi severler.⁵⁹ يُحِبُّونَ السَّفَرَ بِالسُّفُنِ صَيْفًا (Zaman zarfı)

⁵⁶ Nurettin Demir Vd., s. 9.

⁵⁷ El-Hamid, II. 235.

⁵⁸ El-Hamid, II. 241.

Z. D.T. N. Y Z Car-mecrur N Y

Her iki dilde de bu yapılar cümlelerin yardımcı ögeleridir.

Türkçede nesne, fiil cümle ya da cümleciklerinde öznenin eyleminden, yani bağımsız, temel ya da yan yargıların sonuçlarından etkilenen kelimedir. (O) *bir pire için bir yorgan yakar.* (O, **öznedir.** Öznenin yaptığı **yakma** işinden, yani cümledeki yargı sonucundan etkilenen **yorgan** kelimesi **nesnedir.**)⁶⁰

5. Cümlelerde Farklılık

5.1. Yüklemine Göre Cümle Çeşitleri

Türkçede fiil cümlesi: Yükleme çekimli bir fiil veya birleşik fiil olan cümledir. Her türlü hareket, iş, oluş, yani yapma ve olmalar, fiil cümleleri ile bildirilir.⁶¹ Arapça fiil cümlesi: Nâkis olmayan bir fiille başlayan ve tam bir fiili bünyesinde bulunduran cümle çeşididir.⁶² Arapça ve Türkçede, isim ve fiil cümleleri ortak iki cümle çeşididir. Arapçada, isimle başlayan cümle isim, fiille başlayan fiil cümlesidir. Türkçede ise özne her zaman cümle başında gelir ve bir isim veya isim sayılan sözcük olması gerekir. Arapça isim cümlesinde de mübteda/özne bir isimdir ve cümle başında bulunur. Türkçeden farkı, yükleme hem isim hem de fiil olabilmesidir. Fiil cümlesi, Türkçede yüklem sadece fiil olduğu tümcedir ve fiil her zaman cümle sonunda bulunur. Dolayısıyla Arapça fiil cümlesi oldukça farklıdır; fiil her zaman cümle başında bulunmakla Türkçeden ayrılır.⁶³

Türkçe fiil cümlesine örnek:

Sadrazam / o akşam / kethüdasını / Muhsin Çelebi'nin Üsküdar'daki evine / gönderdi.

Ö z bin yt y

(Gönder-: geçişli fiil) Geçişsiz fiil cümlelerinde nesne bulunmaz.

Doktorun içine / birdenbire / bir hüzün / çöktü.

⁵⁹ El-Hamid, II. 259.

⁶⁰ Ediskun, s. 349.

⁶¹ Günay Karaağaç, *Dil Tarih ve İnsan*, Kesit Yay., İstanbul 2011, s. 243.

⁶² er-Râcihi, s. 199.

⁶³ Kelime ve Cümle Yapıları Bakımından Arapça ile Türkçe'nin Karşılaştırılması, Cemal Işık, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2014, s. 164.

Y t z ö y

Arapça fiil cümlesine örnek:

قَدْ تُنَكِّرُ الْعَيْنُ ضَوْءَ الشَّمْسِ مِنْ زَمَدٍ وَتُنَكِّرُ الْقَمَّ طَعْمَ الْمَاءِ مِنْ سَقَمٍ.

*Bazen göz tozdan güneşin ışığını seçemez, ağır da hastalıktan suyun tadını alamaz.*⁶⁴

عَلَّمَ الْإِسْلَامُ أَهْلَ الْأَنْدَلُسِ أَنَّ الْأَبْيَضَ وَالْأَسْوَدَ سَوَاءٌ أَمَامَ الْقَضَاءِ

*İslam, Endülüs halkına hukuk karşısında siyahla beyazın eşit olduğunu öğretti.*⁶⁵

Bu örneklerde de görüldüğü gibi Arapça fiil cümlesinin yüklemi başta, Türkçede ise sonda gelmektedir.

Türkçede İsim Cümlesi: Yüklemi çekimli bir fiil değil, ad veya ad soylu bir söz olan cümle, isim cümlesidir.⁶⁶

Arapça isim cümlesi: İsimle başlayan cümleye isim cümlesi denir. Mübteda ve haber denen iki öğeden oluşur. Mübteda marife, haber nekra olur. Nevâsih denen yapılar, mübteda ile haberden oluşan isim cümlesini nâkıs cümleye dönüştürürler.⁶⁷

Arapça isim cümlesinde mübteda/özne Türkçede olduğu gibi cümle başında gelir. Bu yönüyle iki dil arasında benzerlik olmasına karşılık yüklem/haberlerinde farklılık mevcuttur. Çünkü Türkçede isim cümlesinin yüklemi sadece ad soylu sözcük olurken Arapça isim cümlesinin yüklemi isim olabildiği gibi fiil de olabilir.⁶⁸

Türkçe isim cümlesine örnek:

İnsan, *üç beş damla kan*, ırmak *üç beş damla su*. Bir hayata çattık ki hayata kurmuş pusu. (Necip Fazıl Kısakürek, *Sakarya Türküsü*)

İsim cümleleri genellikle iki unsurdan, özne ve yüklemden meydana gelir. *Durmuş saat gibiydi / durup geçmeyen zaman.*⁶⁹

Y ö

⁶⁴ Ali Cârîm vd, s. 66.

⁶⁵ El-Hamîd, IV. s. 96.

⁶⁶ Karaağaç, s. 246.

⁶⁷ Musa Yıldız, Nurettin Ceviz, Soner Gündüzöz, *İlahiyat Fakülteleri İçin Arapçaya Giriş I-II*, Grafiker Yay., Ankara 2012, s. 105.

⁶⁸ Işık, s. 165.

⁶⁹ Leyla Karahan, *Türkçede Söz Dizimi Cümle Tablilleri*, Akçağ Yay., Ankara 1991, s. 69.

Arapça isim cümlesine örnek:

القَصِيدَةُ فَهْمَهَا صَعِبٌ. *İslâm'ın bayrı çoktur.* الإِسْلَامُ خَيْرٌ كَثِيرٌ.
 الجَامِعَةُ أَثْرَمَهَا كَثِيرٌ فِي تَنْمِيَةِ الْمُجْتَمَعِ. *Toplumun kalkınmasında üniversitenin etkisi büyüktür.*⁷⁰

5.2. Ögelerin Dizilişine Göre Cümle Çeşitleri

Türkçede cümle ögeleri, Arapçanın zıddına bir dizilişe sahiptir. Esas öge yüklemdir ve normal dizilişte cümlenin sonunda bulunur. Arapçada fiil cümlesinin yüklemi başta, isim cümlesinin yüklemi sonda bulunur. Ancak Türkçede olduğu gibi devrik cümlelerde, şiirde ve atasözlerinde isim cümlesinin yüklemi önce gelebilir. Yan cümleler, aynı şekilde Arapçada esas cümleden sonra, Türkçede önce gelir.

5.2.1. Türkçe Kurallı (Düz) Cümleler:

Kurallı cümle, özne-tümleç-yüklem (ÖTY) dizilişine uygun tümce türüdür. Kurallı sözcüğü, bu yapının dışındaki yapıların kurlsız olduğu düşüncesini akla getirmemelidir. Halbuki, dilde kurlsızlık asla söz konusu değildir. Bunca değişkenin kurlsız olarak yer alabileceği bir dil dizgesinden söz edilemez.⁷¹

Türkçe kurallı cümleye örnek:

Kapalıçarşı'da birkaç istikametten düdüğ sesleri gelmeye başladı. Bu, her akşamüzeri çarşı bekçilerinin verdiği bir işarettir ki, kapanma saatimin geldiğini ve dükkânımı kapamaya geç kalanların acele etmesini ilân eder.

Ne yapsam, ne tutsam, nereye gitsen.

B.siz N Yüklem B.siz N Yüklem D.T Yüklem

Arapça Kurallı (Düz) Cümle: Türkçenin aksine Arapça fiil cümlesinde fiil cümlenin başında gelir. İsim cümlesinde ise Türkçedeki gibi mübteda (özne) cümlenin başında, yüklem (haber) cümlenin sonunda bulunur. Türkçedeki devrik cümle gibi Arapçada haber mübtedadan, mefûl de fiilden önce gelebilir.

Arapça kurallı cümleye örnek: *كَمَلُ عُمَرُ الدَّقِيقَ عَلَى ظَهْرِهِ إِلَى بَيْتِ الْمَرْأَةِ. Ömer*
(r.a), kadının evine götürmek üzere un çuvalını yükledi. عَرَفَتِ الْمَرْأَةُ أَنَّ الرَّجُلَ هُوَ أَمِيرٌ.
Kadm, bu adamın emiru'l-mümininin kendisi olduğunu anladi. الْكُؤْمُ عَمَلِيَّةٌ.

⁷⁰ El-Hamid, II. s. 176.

⁷¹ Eker, Sürer, *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yayınları, Ankara 2004, s. 386.

الخِطُّ مَكْرُوهٌ فِي التَّعْلِيمِ. **Uyku, her gece yaptığımız tabii bir iştir.** طَبِيعِيَّةٌ نَفْسٌ بِمَا كُلُّ لَبَانَةٍ. **Ezbercilik, eğitimde istenmeyen bir şeydir.**⁷²

5.2.2. Türkçe Devrik Cümle

Türkçede yüklemi sonda değil, herhangi bir yerinde bulunan cümlelerdir.⁷³ Bu tür cümleler daha çok şiir dilinde görülür. Çünkü şiirde, kelimelerin sıralanışında ses yapısı, her zaman ön plandadır. Atasözlerinde, günlük konuşmalarda, günlük konuşmaların aksettirildiği veya konuşma, sohbet üslubunun hâkim olduğu eserlerde devrik cümle kullanılmıştır.⁷⁴

Türkçe devrik cümleye örnek:

Görmüyor musun sana doğru geldiğini? **Bendim** dün gece evinizin önünden geçen. **Dalgalan** sen de şafaklar gibi ey şanlı hilal, **Olsun** artık dökülen kanlarımın hepsi **helal**. (M.A. Ersoy, *İstiklal Marşı*)

Gülme komşuna, **gelir** başına. (Atasözü)

Ne ağır imtihanıdır, başındaki, Sakarya! Bin bir başlı kartalı nasıl **taşır** kanarya?

(N. F. Kısakürek)

5.2.3. Arapça Devrik Cümle

Arapça cümlelerde haberin önce gelmesi vacip veya caiz olabilir. Haberin takaddümü denilen bu durum Arapçada çokça bulunan bir üsluptur. Haber soru edatı ve mübteda nekra, haber zarf veya hafri cerle başlayan bir yapı olduğunda önce gelmesi vacip olur. Bunun dışında önce gelmesi caizdir.

Türkçe devrik cümleye örnek:

لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ / لِكُلِّ حَيْ أَجَلٌ. **Her derdin bir devası, her canlının bir eceli vardır.**

وَكُنَّ مِثْلَ الَّذِي عَلِيٌّ بِالْمَعْرُوفِ وَالرَّجَالُ عَلَيَّهِمْ دَرَجَةٌ. **Kadınların, yükümlülükleri kadar meşru bakları vardır. Yalnız erkeklerin kadınlar üzerinde bir derece farkı vardır.**⁷⁵

5.3. Yan Cümleler

⁷² Âl-i eş-Şeyh, IV, 190.

⁷³ <http://www.turkceciler.com/cumlecesitleri.html>, Erişim tarihi: 04.05.14, saat: 02:09.

⁷⁴ Karahan, s. 71.

⁷⁵ Bakara 2/228.

Arapça ile Türkçe arasında en belirgin fark, yan cümlelerin konumudur. Türkçede yan cümleler ana cümleden önce Arapçada sonra gelmektedir. İki dilin yapısına uygun olan bu kural çalışmanın başından beri takip edilen bir yöntemdir.

Türkçe bileşik cümle, içinde bir tek temel yargıyla yeteri kadar yan yargı bulunan bir cümledir:

- a) *Minareyi çalan* (yan yargı),/ *kılıfını hazırlar*. (Temel yargı).
- b) *Alışmış* (yan yargı),/ *kudurmuştan* (yan yargı)/ *beterdir*. (Temel yargı).

Yan yargı: Başka bir yargıyı tamamlayan, onu bir sonuca hazırlayan söz dizisidir. Yan yargıya, cümle bilgisinde, **yan cümlecik** ya da **bağımlı cümlecik** adı verilir.⁷⁶

Arapça yan cümleler şart, zarf, sıfat veya sıla cümlesi olarak ana cümleye bağlanmakla Türkçeye benzemektedir.

Örnek:

سَمِعْتُ مَغَنِيًّا صَوْتَهُ جَمِيلًا. *Sesi güzel olan bir şarkıcıyı dinledim.*

Temel yargı (*bir şarkıcıyı dinledim*), yan yargı (*sesi güzel olan*). Arapçada bu tür cümlelere sıfat cümlesi denir. Aslında (*sesi güzel olan*) cümlesi bir isim cümlesidir. Bu cümle, mübtedasındaki bir zamirle ana cümleye bağlanmaktadır. Cümlenin dizilişi Türkçenin tersine baştan sona doğru olmuştur. Yani temel yargıyı içeren cümle başta, yan yargıyı belirten cümle sonda gelmiştir.

Sonuç

Türkçe ile Arapçanın ayrı dil gruplarına mensup olmalarından kaynaklanan farklılıklar, çalışmamızın çerçevesi nispetinde karşılaştırılarak ele alındı. Vardığımız sonuçlar sırasıyla kısaca şu şekildedir:

1. Harflerin yapı ve çeşit bakımından farklı oldukları,
2. Kelimelerin kemiyet ve keyfiyet açısından zıtlıklarının/benzerliklerinin mevcudiyeti,
3. Tamlamaların her iki dilde benzer görünmelerine karşılık şekil ve yapı bakımından farklı oldukları,

⁷⁶ Ediskun, s. 381.

4. Cümle kuruluşu –sözdizimi- bakımından zıtlıkların varlığı,
 5. İsim ve fiillerde cinsiyet ayırımının önemli bir yer tuttuğu ve bu durumun Türkçede bulunmadığı,
 6. Cümle öğelerinin hem konumları hem de fonksiyonları açısından farklılıkları,
 7. Türkçede bir tek çoğul yapısına karşılık Arapçada birkaç çoğul yapısının bulunduğu,
 8. Sayıların iki dildeki dizilişleri, çeşitleri, cümledeki konumları itibariyle farklılıkları,
 9. Fiillerde dilek/şart kiplerinin nasıl yapıldığı ve aralarındaki zıtlıklar,
 10. Fiil kiplerinin hem sayı hem de zaman açısından birbirlerini karşılamadığı,
 11. Olumsuzluk bildiren edatların konum itibariyle hem yerleri hem de sayılarının farklılığı,
 12. Yardımcı fiillerin iki dildeki kurallı/kuralsız varlıkları,
 13. Sadece bir dilde bulunan gramer yapılarının hedef dile nasıl aktarılması gerektiği,
 14. İsmın hallerinin iki dildeki sayıları ile benzer ve zıt yönleri,
- Kısaca ele alınarak işlendi.

Kaynaklar

- Abduh er-Râcihi, *et-Tatbîku'n-Nabvî*, Dâru'n-Nahdati'l-Arabiyye, Beyrut 2004.
- Abduh er-Râcihi, *et-Tatbîku's-Sarfî*, Dâru'n-Nahdati'l-Arabiyye, Beyrut 2004.
- Abdullah b. Hâmîd el-Hâmîd, *Silsiletu Ta'limî'l-Lugati'l-Arabiyye* I-IV, Emin Yayınları, Bursa 2004..
- Aksan, Doğan, *Anlam Bilimi ve Türk Anlam Bilimi*, AÜ, DTCF. Yayınları, Ankara 1971.
- Ali Carim, Mustafa Emin, *en-Nabvu'l-Vâdıh* I-III, Daru'l-Mearif, Mısır, 1965.
- Âl-i eş-Şeyh, (Ed. Muhammed b. Abdurrahman), *el-'Arabiyyetu Beyne Yedejk* I-IV, Tekin Yayınevi, Konya 2012.
- Barın, Erol, Yabancılara Türkçe Öğretimi Amacıyla Yazılan “Ecnebilere Mahsus” Elifbâ Kitabı Üzerine, Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, TÜBAR-XXVII, Bahar 2010.

- Boz, Erdoğan – Yaman, Ertuğrul (Ed.), *Üniversiteler İçin Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Yargı Yayınları, Ankara 2013.
- Charles Fries, *Teaching and Learning English as a Foreign Language*, University of Michigan, Ann Arbor, Michigan 1945.
- Çörtü, Mustafa Meral, *Arapça Cümle Kuruluşu ve Tercüme Teknikleri*, İfav Yayınları, İstanbul 2011.
- Demir, Nurettin- Yılmaz, Emine ve Gencan, Tahir Nejat, *Türkçe Biçim Bilgisi*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Ankara 2013.
- Doğan, Candemir, “Arapça Öğretiminde Yöntem Orijinli Problemler ve Çözüm Önerileri”, Nüsha, Yıl: VI, Sayı: 21, Bahar 2006.
- Dokuyucu, Sibel, *İşlevleri Açısından Arapçada ve Türkçede Zarflar*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş 2012.
- Ebu'l-Berekât el-Enbârî, *el-İnsaf fî Mesâil'il-Hilâf*, Tah. Cevdet Mebruk, Mek-tebetu'l-Hancî, Kahire 2010.
- Gencan, Tahir Nejat, *Dilbilgisi*, Tek Ağaç Eylül Yayıncılık, Ankara 2007.
- İbn Hişam, *Katru'n-Neda Ve Bellu's-Sada*, el-Mektebetü'l-Asriyye, Thk. M. Muhyiddin Abdulhamid, Beyrut 1995.
- Hafnî Bey Nâsif, Muhammed Bey Diyâb, Mustafa Tamûm ve Muhammed Bey Sâlih, *Kitabu'd-Durusi'n-Nabviyye* I-IV, Dersaadet Matbaası, İstanbul 1911.
- <http://www.turkceciler.com/cumlecesitleri.html>. Erişim tarihi: 15.11.2014
- http://www.tdk.gov.tr/?option=com_dlt&kategori=divan. Erişim tarihi: 06.11.2014.
- Karaağaç, Günay, *Dil Tarih ve İnsan*, Kesit Yayınları, İstanbul 2011.
- Karahan, Leyla, *Türkçede Söz Dizimi Cümle Tablilleri*, Akçağ Yayınları, Ankara 1991.
- Muhammed el-Antakî, *El-Minhâc fî'l-Kavâidi ve'l-İ'râb*, Tebliğ Yayınları, İstanbul ty.
- Sancak, Yusuf, *Arap Dili Temelinde Söz Anlam İlişkisi*, Aktif Yayınları, İstanbul 2008.
- Tanç, Halil İbrahim, *Kur'ân-ı Kerim'de Edatlar*, Fecr Yayınları, Ankara 2009.

TDK *İmlâ Kılavuzu*, Ahmet B. Ercilasun, Ankara 2000.

TDK Kâşgarlı Mahmud ve Dîvânu Lugâti't-Türk Makalesi.

Yıldız, Musa- Nurettin Ceviz - Soner Gündüzöz, *İlahiyat Fakülteleri İçin Arapçaya Giriş* I-II, Grafiker Yayınları, Ankara 2012.